

TOSAMA

Glasilo
izhaja od
meseca
oktobra
1965

Leto
izdavanja
XVII

Število
izvodov:
1600

St. 9
september
1983

GLASILO DELAVCEV TOSAME

2503
TOSAMA

IZDAVAJELNIK
TOSAMA

8 ANA305

TOSAMA DANES IN V PRIHODNOSTI

Današnja splošna gospodarska ekonomska situacija Jugoslavije, ki je ocenjena kot izredno težka oziroma kritična, daje osnovne pogoje gospodarjenja slehernemu sestavnemu delu te naše najširše družbenopolitične skupnosti. Logično je torej, da je tudi TOSAMA sestavni del te skupnosti in njenega gospodarstva in če je tako, je tudi logično da je naša delovna organizacija neposredno odvisna od te situacije in pogojev poslovanja, ki jih tako stanje nudi in omogoča.

Ob pogostem ocenjevanju stanja v naši delovni organizaciji in njenih nadaljnjih možnosti poslovanja in razvoja ter ob upoštevanju uvožnosti navedenih dejstev, ugotavljamo naslednje:

Proizvodni program je glede na potrebe domačega tržišča v glavnem dober, kar potrjuje dejstvo, da se že daljše časovno obdobje pojavlja občutna pomanjkanja naših izdelkov na celotnem jugoslovanskem tržišču. Vendar pa bi bilo zelo napačno, če bi se na tem stanju uspavali, saj se moramo zavedati, da je tudi tovrstna industrija v stalnem in hitrem razvoju in da jo moramo slediti in novitete čimprej prenašati v našo proizvodnjo. To še posebej velja ob dejstvu, da se moramo tudi mi aktivno vključiti na svetovno tržišče, stalno povečati izvoz in si s tem zagotavljati potrebna devizna sredstva za uvoz surovin, repromateriala, rezervnih delov in nove sodobne tehnološke opreme.

V uvajanje nove sodobne tehnologije in s tem tudi v uvajanje novih izdelkov iz sanitetnega in higi-

enskega področja, nas sili tudi dejstvo, da moramo zelo resno računati na opustitev nekaterih izdelkov, ki so trenutno še v našem proizvodnem programu. To so predvsem cigaretni filtri in klasični mavčevi ovoji. Za te izdelke moramo najti ustrezno zamenjavo, bodisi v podobnih izdelkih boljše kvalitete ali pa v popolnoma novih izdelkih.

Na področju uvajanja novih izdelkov smo že dosegli nekatere dobre rezultate. Osvojili smo razmeroma širok asortiman izdelkov iz nekaterih blaga, pričeli smo s proizvodnjo izdelkov medicinske plastike, osvojili smo proizvodnjo nekaterih novih izdelkov ženske in otroške higiene (vložki, plenice) in še nekatere druge izdelke. Veliko tovrstnih nalog pa je še v fazi realizacije in lahko pričakujemo ustrezne rezultate.

Osnovna značilnost, lahko bi dejali tudi osnovni problem naše delovne organizacije je, velika posredna ali neposredna uvožna odvisnost pri preskrbi surovin, repromaterialov in rezervnih delov, potrebnih za obstoječo redno proizvodnjo. K tej odvisnosti pa moramo prišteti tudi problem nabave nove sodobne tehnološke opreme, ki je za to proizvodnjo specifična in je na domačem trgu ni možno nabaviti.

Uvožna odvisnost pri zagotavljanju surovin in repromaterialov smo z nekaterimi uspešnimi akcijami sicer nekoliko zmanjšali. Ponovno vračamo v proizvodnjo pretežni del odpadkov, ki nastajajo v naši proizvodnji. Uporabljamo domače in tuje odpadke, ki nastajajo pri proizvodnji cigaretnih filtrov.

Pričeli smo uporabljati celulozo in lesovino. S sodelovanjem in sovlaganjem smo uspeli pridobiti nekatere vrste domačih folij, ki smo jih v preteklosti uvažali. Prav tako uporabljamo doma v Jugoslaviji izdelane gume za otroške hlačke ipd. Vendar pa je uvožna odvisnost še vedno velika, posebno še, če pri tem upoštevamo posreden uvoz, to je, uvoz posameznih komponent za materiale, ki nam jih sicer dobavljajo domači proizvajalci. Take zahteve so vedno pogostejše in so praktično že zelo redki repromateriali, za katere ni treba vsaj del nabavne vrednosti plačati v devizah. Delno devizno pokrivanje zahtevajo predvsem dobavitelji preje, vseh vrst plastičnih izdelkov (folije, vrečke), kemikalij, lepil v zadnjem času pa tudi dobavitelji vlaken (izčeskov).

Na splošno ugotavljamo, da je oskrba s surovinami in repromateriali, ne glede na to, ali jih uvažamo ali pa dobivajo od domačih proizvajalcev, vedno bolj problematična in da je to ključni problem, ki vpliva na doseganje posameznih ciljev.

Na področju zagotavljanja rezervnih delov se že kažejo določeni rezultati preusmeritve na domačo izdelavo let-teh. To je bilo možno z delno posodobitvijo strojnih zmogljivosti v mehanični delavnici in seveda z ustreznimi kadrovske zasedbo.

Enako velja tudi za osvajanje novih izdelkov, s pomočjo doma izdelanih strojev. Pri tem pa ne gre samo za stroje in naprave namenjene proizvodnji novih izdelkov, ampak tudi strojev, ki pomenijo racionalizacijo proizvodnje. V razmeroma kratkem obdobju so bili v naših delavnicah izdelani stroji, npr. mlin za mletje odpadkov, mlin za mletje lesovine, stroj za rezanje odpadkov netkanega blaga, razne priprave pri proizvodnji izdelkov iz netkanega blaga, predelava stroja za proizvodnjo vložkov VIR 60, izdelava stroja (prototipa) za proizvodnjo vložkov VIR SUPER in izdelava štirih novih izpopolnenih strojev za te vložke, stroj za izdelavo zdravniških mask, ipd. Vsi navedeni in tudi drugi delovni rezultati nam kažejo na to, da je pravilna usmeritev na koriščenju domačih znanj in sposobnosti. Ob upoštevanju sedanjega stanja in možnosti nabave sodobne opreme iz uvoza pa nam mora biti jasno, da bomo napredovali le tako, da bomo svetovne novitete prenašali v našo DO posredno, preko domačih strokovnjakov, uvažali pa le tisto opremo, ki je dejansko nismo sposobni izdelati sami ali naši kooperanti. Pri tem tudi ne smemo zanemariti možnosti, ki jih lahko nudijo ustrezne strokovne institucije, kar se kaže kot pozitiven pristop pri uvajanju izdelkov medicinske plastike, fiksnih mavčevih ovojev ipd.

Že v dosedanjem razvoju je bila močno prisotna inovacijska dejavnost delavcev TOSAME. Verjetno ta način koriščenja strokovnih znanj in sposobnosti še premalo vzpodbujamo, čeprav smo že dosedaj na nekaterih primerih lahko ugotovili, da so na ta način dobljene in realizirane tehnične tehnološke rešitve zelo kvalitetne. Vsekakor bomo morali biti v prihodnje na tem področju bolj aktivni, predvsem pa številne predloge, ki se pojavljajo, hitreje reševati, tako v formalnem administrativnem pogledu, kakor tudi v praktični izvedbi in vključitvi v poslovni proces.

V predhodnih odlomkih tega sestavka je že omenjeno prodajno področje za naše proizvode. V bistvu ga lahko delimo na dva dela, to je domače tržišče in izvoz.

Na domačem trgu je večina izdelkov našega proizvodnega programa deficitarna in imamo zato precejšnje težave pri izpolnjevanju želja in potreb naših kupcev. K boljši preskrbi so delno pripomogla intervencijska devizna sredstva, namenjena uvozu surovin za proizvodnjo teh izdelkov in odločitev SISEOT-a, na osnovi katere razpolagamo s 75 % deviznih sredstev, ki jih ustvarjamo z izvozom. Vendar vse to ne zadošča in če bi hoteli domači trg polno oskrbovati, bi morali bistveno povečati naše proizvodne zmogljivosti. To pa v kratkem času in v sedanjih pogojih in možnostih investiranja ni možno.

Že večkrat je omenjena in poudarjena odvisnost od uvoza, pa naj si bo uvoz repromateriala in

rezervnih delov ali pa potrebne sodobne tehnologije. V neposredni zvezi z uvozom je izvoz, kajti le z lastnim izvozom si bomo stalno in dolgoročno zagotavljali potrebna devizna sredstva. V izvozu smo v preteklih letih že dosegali zelo solidne rezultate. V letu 1983 pa se je stanje bistveno poslabšalo predvsem zaradi dveh vzrokov: skoraj celotni izpad izvoza cigaretnih filtrov in omejitve pri izvozu sanitetnih in higienskih izdelkov.

Problemi pri izvozu cigaretnih filtrov so dobro znani in situacija na svetovnem tržišču je taka, da ne kaže nikakršnih možnosti oživitve te proizvodnje v takem dosegu kot je bila v preteklosti. Če k temu dodamo še dejstvo, da je delež uvoženih surovin izredno velik, možnosti uvoza surovin pa praktično vedno manjše, potem je logično, da v tej proizvodnji nimamo prihodnosti.

Pri izvozu sanitetnih in higienskih izdelkov nam je bil v prvi polovici leta še vedno močna ovira odlok Zveznega izvršnega sveta o režimu izvoznih dovoljenj. Ta odlok je sedaj odpravljen in potrebni bodo veliki dodatni napori za ponovno oživitev izvoza. Seveda pa izvoz na zahtevna zahodna tržišča ni enostaven in potrebni so maksimalni napori za zadovoljitev teh kupcev, tako v pogledu cene in kvalitete, kakor tudi pri spoštovanju dogovorjenih rokov in drugih medsebojnih obveznosti. Glede na nujnost izvoza bo potrebno izvozno aktivnost usmeriti na druga področja in tudi na druge izdelke, ki bi jih lahko izvažali.

V preteklem in letošnjem letu se nam bolj postavlja v ospredje nadomestni proizvodni program za TOZD FILTRI. Do pred kratkim edini proizvod te TOZD, cigaretni filtri, moramo nujno nadomestiti z novim proizvodnim programom, ki bo dolgoročno omogočil normalno poslovanje in obstoj TOZD. Težave pri proizvodnji cigaretnih filtrov smo predvideli že v letu 1982 in zato smo tudi izdelali in sprejeli predsanacijski program. Pri realizaciji tega programa smo naleteli na nekatere ovire, ki so delno posledica splošne gospodarske situacije, delno pa tudi napačnih ocen pri izdelavi tega programa. Za celotni program nujno rabimo nekaj nove uvožene opreme, ki pa je zaradi splošnih omejitev še nismo uspeli uvoziti, čeprav postopek pridobitve vseh potrebnih soglasij traja že več mesecev. Napačno pa smo ocenili možnosti prodaje izdelkov iz netkanega blaga in sicer izdelkov za enkratno uporabo. Proizvodne in seveda prodajne cene teh izdelkov so previsoke in ob sedanjem padanju življenjske ravni verjetno ni nobenih možnosti za njihovo prodajo. Zaradi tega bo treba program spremeniti in dopolniti. Ostali del programa, to je: proizvodnja izdelkov iz netkanega blaga za potrebe

zdravstva, izdelki medicinske plastične, fiksirani mavčevi ovoji in nekateri drugi izdelki, se realizira po predvidevanjih.

Seveda pa bo tudi v prihodnje potrebnih veliko naporov in aktivnosti, da bomo izpad proizvodnje cigaretnih filtrov v celoti nadomestili.

Vse aktivnosti, povezane s povečano proizvodnjo, s spremembo proizvodnega programa, z osvajanjem novih, sodobnih tehnoloških postopkov, z izboljšanjem delovnih pogojev ipd., so nujno povezane z investicijskimi vlaganji.

Program investicij, ki smo ga sprejeli s srednjeročnim planom za obdobje 1981 — 1985 bo težko izvesti. Vzroki za to so splošno znani, osnova pa je v izredno oteženih pogojih poslovanja, pa naj bo v

faze — tudi administrativne.

Od drugih pomembnejših investicij je vredno omeniti še priprave na izgradnjo ustreznega proizvodnega objekta za TOZD FILTRI. V tem objektu se bodo združila vsa dosedanja in predvidene dejavnosti te TOZD, ker je sedanje stanje, ko se njena proizvodnja opravlja v večih delih delovne organizacije, skoraj nevzdržno, zagotovo pa precej drago in tudi ne daje možnosti kvalitetnih organizacijskih in tehnoloških izboljšav.

Druga pomembna investicija, ki je tudi v fazi priprave, je skladišče osnovnih surovin, predvsem zato, ker surovine niso ustrezno zavarovane proti atmosferskim vplivom. To povzroča precejšnjo škodo pa tudi samo manipuliranje s temi surovinami je precej otežkočeno.

To so le najpomembnejše investicije, saj je sicer v realizaciji več-

smeri doseganja ustreznih poslovnih rezultatov in sredstev za akumulacijo oziroma razširjeno reprodukcijo ali pa v smeri zagotavljanja takih investicijskih posegov, ki bodo zadovoljevali sedanje pogoje in usmeritve, to je, da bodo predvsem izvozno usmerjeni. Ob tem pa je nujno ponoviti že večkrat omenjeno dejstvo, da opreme za tovrstno proizvodnjo ni na domačem trgu, torej, jo je treba uvoziti. Z uvoz pa so potrebna devizna sredstva. Trenutno, oziroma že dalj časa, imamo v izdelavi program rekonstrukcije belilnice. Ta program bi ob realizaciji rešil dva osnovna problema in sicer bi odpravil najbolj pomembno ozko grlo v proizvodnji in omogočil koriščenje manj kvalitetnih in lažje dostopnih bombažnih vlaken, ki so osnova za proizvodnjo nekaterih sanitetnih in higienskih izdelkov. V kratkem lahko pričakujemo, da bomo navedeni program pričeli tudi praktično izvajati seveda skozi vse predhodne

je število manjših in bi bilo njihovo naštevanje preobsežno.

Čeprav so pogoji gospodarjenja izredno težki, nas pesimizem in malodušje ne bosta pripeljala iz tega stanja. Vsi skupaj se moramo maksimalno potruditi, in s konkretnim, poštenim in odgovornim delom prispevati k naši boljši in varnejši prihodnosti. To za nas delavec TOSAME je in mora biti izvršljivo, saj tudi v preteklosti, v dosedanjem razvoju naše delovne organizacije ni bilo malo odrekaj in vloženega truda. Če tega ne bi bilo, tudi TOSAMA ne bi bila tisto, kar danes je. Naša dolžnost pa je, da tisto, kar je bilo do sedaj ustvarjeno obdržimo, izpopolnjujemo in dograjujemo. Le s tem bomo tudi opravičili zaupanje, ki nam je bilo dano kot samoupravljalcem že v septembru 1950. leta, ko se je z izvolitvijo prvega delavskega sveta v TOSAMI uresničilo načelo »TOVARNE DELAVCEM«.

PRODAJA NA DOMAČEM IN TUJEM TRGU

V zadnjem desetletnem obdobju smo pričali veliki dinamiki prodaje na domačem trgu. Z gospodarsko ekspanzijo na vseh področjih in hitro rastjo življenjskega standarda je bilo povpraševanje po kvalitetnih izdelkih zelo intenzivno. Vzporedno z zahtevami in potrebami trga se je tudi razvijala proizvodnja tako v naši DO, kakor tudi opazno velik vzpon konkurenčnih podjetij tako v kvantiteti, predvsem pa

Skopju in še isto leto tudi odprto skladišče v Skopju. V letu 1974 je bil sprejet komercialni predstavnik za Slovenijo in kom. predstavnik za Vojvodino, leta 1977 v Splitu in Prištini, v letu 1978 pa pojačano v Zagrebu. S tako organizirano zastopniško mrežo danes pokrivamo vso Jugoslavijo. V tem času je bila organizirana služba za raziskavo trga, ki je poleg drugih podatkov črpala dragocene podatke od predstavnikov za svoje tržne analize.

To obdobje je bilo dinamično, zahtevno, v vsakem trenutku smo morali prisluhniti dogajanju na trgu, ker le tako smo lahko dosegli uspehe, ki so nam lahko v ponos, ko gledamo prehojeno pot. V zadnjih letih, to je z leti, ko se je začela zahteva po izvozu naših artiklov, oz. spremenila situacija pri preskrbi deviz za nabavo repromaterialov za redno proizvodnjo, se je tudi prodaja na domačem trgu zna-

bila glavna pridobitev v postavitvi linije za netkano blago. S tem smo se otreli odvisnosti od uvoza netkanega blaga, odprla pa se nam je možnost širitve artiklov iz tega področja. Kot osnovni proizvod na liniji je bila možnost izdelave netkanega blaga v gramaturi od 18 — 60 g/m², za potrebe izdelave plen in hig. vložkov ter cele palete novih artiklov kot so:

Zelo veliko je bilo narejenega pri vpeljavi in prodaji artiklov za dojenčke in sicer poleg že klasičnih Tosama plen, še zelo kvalitetne Tosama hlačne plenice, Bebi palčke à 90 in 100 blister, Bebi hlačke, Bebi hlačke Extra, Tosama hlačke, Tosama povijalne rute.

Proizvodnja naše DO je zaradi pomembnosti v vsakdanjem življenju človeka pretežno namenjena domači porabi. Da bi si zagotovili zadostno količino surovin, repromateriala in potrebnih rezervnih delov pa seveda moramo del lastnih izdelkov izvoziti na konvertibilno tržišče, s čemer si zagotovimo potrebna devizna sredstva za uvoz.

Z lastnim izvozom smo pričeli v letu 1978, ko smo se na osnovi predhodne prijave in potrebnih sklepov samoupravnih organov vpisali v sodni register Gospodarskega sodišča v Ljubljani, za pravico opravljanja zunanjetrgovinskih poslov za lastni račun. S tem nam je bilo omogočeno direktno povezovanje z našimi kupci v inozemstvu. Pred letom 1968 pa so izvoz kot operativno nalogo opravljala druga specializirana zunanjetrgovinska podjetja. V tem času so za naš račun izvažala predvsem gazo in rezane ovoje. S tem, da smo pričeli z lastno zunanje trgovinsko dejavnostjo smo postopoma širili izvozni program, t.j. vključevali nove izdel-

v kvaliteti. Iz teh razlogov se je morala tudi prodajna politika Tosame prilagajati potrebam nastale situacije. Potrebno je bilo reorganizirati prodajno službo v komercialnem sektorju in ojačati dejavnost na terenu. V ta namen je bila prodaja oz. prodajni referenti porazdeljeni po področjih in ne več po artiklih kot je bilo do tega obdobja. S tem smo dosegli intenzivnejšo obdelavo naših potencialnih kupcev ter povečali prodajo. V ilustracijo lahko pogledamo porast prometa v letu 1973, ki je znašal 19 milijard na 190 milijard v letu 1983, seveda pri tem moramo upoštevati tudi porast cen. Vzporedno s tem, kot je že omenjeno, smo širili tudi našo zastopniško mrežo. Do tega obdobja smo imeli kom. predstavnike in sicer za Hrvaško v Zagrebu in na Reki, za Srbijo v Beogradu in Nišu in od leta 1972 za Bosno in Hercegovino v Sarajevu. V letu 1973 je bil uveden kom. predstavnik v

šla v spremenjeni situaciji. Zahvaljujoč dobri organiziranosti in elastičnosti bomo kos tudi nastali situaciji. V sedanjem času, ko nekaterih artiklov primanjkuje za zadovoljitev potreb na trgu, je dobra prodajna in poslovna politika še bolj potrebna, ker nam napake v tem obdobju lahko naredijo težke posledice v prodaji v naslednjem obdobju, ki pa ne bo lahko. Predvsem pričakujemo, da bomo morali imeti posluš za potrebe domačega trga poleg inozemskega, brez izvoza pa tudi ne bo deviz za surovine. Za domači trg lahko rečemo, da je prodaja rastle s porastom potreb in v okviru možnosti naše proizvodnje. V naslednjem obdobju nas čaka še večje delo ter organiziranje prodajnih funkcij, tako na domačem in še več na inozemskem trgu, ker le na ta način lahko izpolnimo naloge, ki nam jih nalaga čas, v katerem živimo.

V obdobju zadnjih deset let je

izvozni program v higienskih vložkih, plenicah, konfekcionirani gazi in rolani vati. Tosama v tem času vključuje v povečano izvozno dejavnost tudi tuje državljanke kot prodajne zastopnike v Istanbulu, na Cipru, Frankfurtu, Kopenhagnu in Trstu.

Seveda moramo istočasno tudi upoštevati, da smo del naše proizvodnje prodali v izvoz preko specializiranih jugoslovanskih izvoznih hiš kot so: Interexport in Jugolek v Beogradu, Hospitalija Zagreb, Unitex in Jugotekstil Ljubljana. V teh primerih gre za izvoz na specifična področja kot so Kitajska, Libija, Kenija, Kuba.

Po letu 1981 se struktura našega izvoza spreminja, predvsem na račun manjšega izvoza filtrov. Povpraševanje po filterih se v svetu močno zmanjšuje. Vedno manj je tobačnih tovarn, ki za svojo proizvodnjo kupujejo filtre. Ponudba daleč presega porabo, kar povzroča

ke in iskali nova tržišča. Tako smo sredi 70-ih let imeli izvoz pretežno v DVR (dežele v razvoju), v Turčijo filtre za cigarete, v Libijo sanitetne in higienske izdelke. Po letu 1978, ko so se v svetu že kazali znaki gospodarske recesije, smo usmerili naše napore za povečani izvoz in razširitev asortimana v dežele EGS (evropska gospodarska skupnost). V tem času nam je uspelo navezati dobre neposredne stike s kupci v Avstriji, Belgiji, Holandiji, Danski in Zahodni Nemčiji. Ti kupci so predvsem istočasno tudi proizvajalci sanitetnega in higienskega materiala in za lastni prodajni program dokupujejo manjkajoče izdelke ali izdelke, ki jih ne uspejo izdelati v dovolj velikih količinah.

Prav v tem času širimo tudi naš

oster konkurenčni boj, za vsakega kupca, za vsako naročilo.

Vsekakor pa ostaja naša bodoča usmeritev izvoza predvsem v države s konvertibilnim načinom plačanja. Prav posebno pozornost moramo posvetiti izvozu naših izdelkov v EGS. Nadalje je pomembno, da v tej regiji obdržimo vse docedanje naše kupce ne glede na to ali bomo morali v bodoče izvažati prav toliko kot sedaj ali več, ali pa tudi manj, da bi zadostili potrebam naše proizvodnje. Pomembno za prihodnje je, da bomo imeli stalni kontakt z našimi kupci, znali prisluhniti njihovim željam, pozorno spremljali razvoj. To nam bo olajšalo odločitve pri naših bodočih investicijah, brez katerih kljub zaostrenim gospodarskim razmeram, ne moremo, če želimo obdržati stik s temi kupci kakor tudi konkurirati ostalim proizvajalcem v evropskem prostoru.

TEHNOLOŠKI RAZVOJ

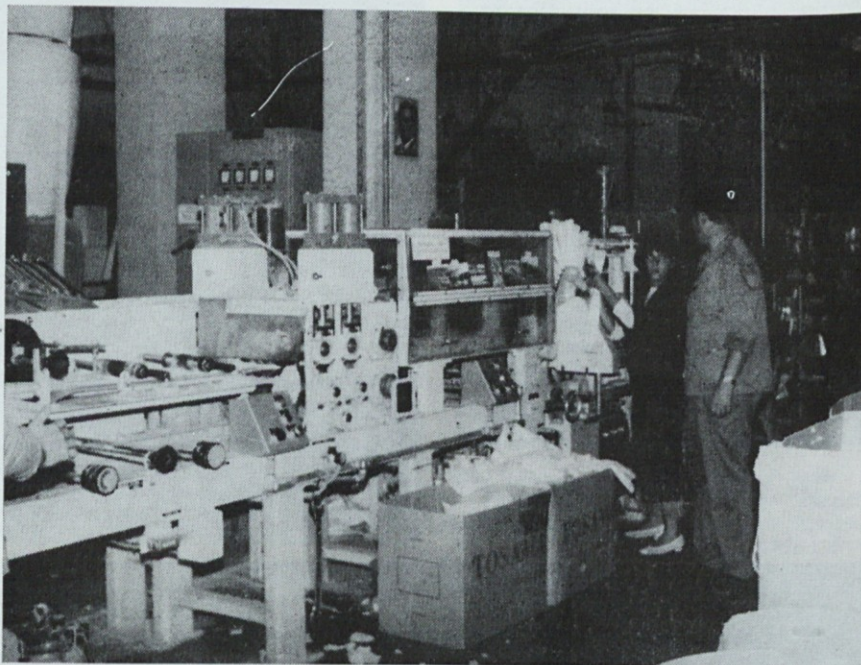
Ze bežen pogled na sliko Tosame s ptičje perspektive izpred 10 let nam pove, da se je tovarna močno razširila proti jugu. Tu smo zgradili nove prostore za tehnološko tkanja, poleg pa tudi skladišča surovin. Stari Tosamovci vemo, da smo pred tem snovali, previjali, škrobili in tkali vsepovsod v starih zgradbah in prizidkih. Dolgoletne želje tehnološko urediti in povezati tkalnice gaze in tkalnico ovojev so se le uresničile. Čeprav gre pri gazi in ovojih povsod za tkanje, pa sta tehnologiji precej različni, kar se odraža predvsem pri snovanju in škrobljenju. Pri tkanju ovojev različnih kvalitete pa rabimo tudi veliko več različnih vrst preje. V nove prostore smo poleg starih strojev postavili tudi nove, ki se uspešno uveljavljajo. Tako smo v traktikalnici močno povečali proizvodnjo ovojev s hitrimi igelnimi avtomati z dvojnimi votkom, prav tako pa smo dosegli velik napredek v tkalnici gaze z zračnimi statvami in delno dvoširinskimi. Mit o nujnosti tkanega roba je izginil. Začeli smo sami s tkanjem tetra blaga za plenice. Z novim križno previjalnim strojem pa previjamo kvalitetne navitke, da bolje izkoriščamo prejo. Ker smo dobili nova skladišča, so se tudi tu razmere veliko izboljšale. Regali so doprinesli lažjemu dostopu do skladiščenih materialov in boljšemu pregledu zalog. Možnost kvalitetnega in varnega zlaganja materialov pa zmanjšuje škodo in zastoje v proizvodnji.

V izpraznjene stare prostore tkalnic pa je pomembna postavitev linije za proizvodnjo vlaknovine; to je nova tehnologija za izdelavo posebnega blaga, ki ga pridobivamo brez tkanja, zato tudi pogosto upo-

rablamo nepravo ime — netkano blago. Na naši liniji proizvajamo predvsem takšne kvalitete vlaknovine, ki jo nadalje uporabljamo za proizvodnjo najrazličnejših sanitetnih in higienskih izdelkov. Tehnološko je proizvodnja zelo zahtevna, čeprav gre praktično samo za zlepčenje celuloznih vlaken v zmikani kopreni. Na našem stroju lahko izdelujemo več »debelin« vlaknovine od 20 g/m² do 40 g/m². Z različnimi dodatki v vezivu pa spreminjamo nekatere lastnosti blaga, kot na primer boljše vroče varjenje pri proizvodnji plenice in vložkov.

Manjši del izpraznjenih prostorov sta zasedli mehanična in elektro delavnica, ki sta se prej drenjali v nemogočih prostorih. Dalje smo končno našli tudi prostor za potrebno tovarniško menzo, kjer smo si z domačo kuhinjo zagotovili boljše malico. Tako smo že skoraj pozabili, od kje vse smo včasih vozili tople obroke in kako smo se pri malici drenjali v sedanjih prostorih nabave in plansko analitske službe. Kuhinja in razdeljevalnica hrane pa je bila v pisarni razvojno teh-

ničnega sektorja.

V izpraznjeni del bivše avtomatske tkalnice pa smo postavili nov sušilni stroj za gazo ter tako povečali kapacitete in izboljšali sušenje gaze. Stari Famatex je bil močno dotrajan. Se preje pa smo v belinici zamenjali sušilni stroj za vato in postavili nov kotel za beljenje tkanin. V prostore traktikalnice pa se je razširila konfekcija sanitetnih izdelkov in tudi dobila nov naziv sanitetna konfekcija. Bivši konfekcijski prostori pa so postali prostori otroške konfekcije, kjer se izdelujejo pleničke, hlačke in drugi izdelki za naše malčke. Količina in število izdelkov se je zaradi boljših prostorskih pogojev v obel konfekcijah močno povečala. Kupili smo nove stroje za komprese, šivalne stroje, stroje za medicinsko plastiko, prešo,

stroj za rezanje papirja, stroj za plenične predloge, stroj za posteljne predloge in drugo. Uspeli smo uvožen aluplast zamenjati z domačo proizvodnjo, kjer se uporablja tudi naša vlaknovina. Ugotovimo lahko, da je v zadnjih 10 letih tudi v konfekciji tehnologija veliko napredovala, čeprav niso našete vse novosti. Se vedno pa imamo veliko ročnega dela, ki ga bo potrebno nadomestiti s strojnimi, predvsem v pakiranju.

V mikalnici smo začeli proizvajati samolepilne vložke in hlačne plenice. Veliko spremembo v tehnologiji pa je prinesla tudi uporaba raznega odpadnega materiala, ki ga uporabljamo kot polnilo za plenice. Prav tako je transport kartonov zelo vidna sprememba, ki nam olajšuje delo. Domač laminat pa je zamenjal uvoženega. Mikalnica je tudi največji potrošnik uvožene celuloze, ki jo postopoma nadomeščamo z domačo.

Pri filtrih pa je proizvodnja tekla normalno vse do stabilizacijskih časov. Predlogi za nove tehnologije so bili po večini predragi, da bi jih

lahko kupili. Sami so razvili proizvodnjo polnilnih vložkov za svinčnike, vendar potrebe niso posebno velike. Zato se oddelek filtrov usmerja v proizvodnjo sanitetnih izdelkov iz vlaknovine, staničevine in plastike. V teku je projekt fiksnih mavčevih ovojev, ki bo kmalu zamenjal proizvodnjo sedanjih mavčevih ovojev, katerih poraba počasi upada.

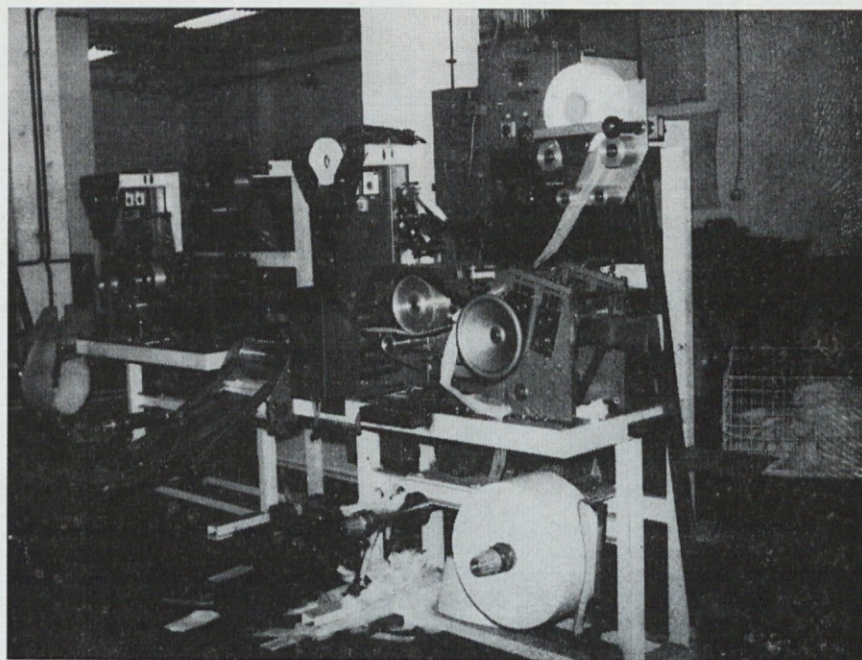
Seveda vse povečane proizvodnje zahtevajo tudi več energije. V kotlarni smo zamenjali en kotel za proizvodnjo pare z večjim, zračne statve so zahtevale kompresorsko postajo, tovarna pa močnejše transformatorje, saj se je poraba elektrike v tem času več kot podvojila. To pa je osnovni podatek, ki nam pove, koliko je tovarna v zadnjih desetih letih napredovala.

NAPORI ZA LASTEN RAZVOJ

Ob jubileju je prav, da se retrospektivno oziramo na prehojeno pot. Veliko jih še pomni dela v stari belilnici ali tkalnici na starih statvah. Težko je bilo. Potrebno se je bilo tudi odreči marsikateri prosti uri, da se je lahko delo nemoteno odvijalo. Toda razvoj je šel naprej, stari iztrošeni stroji so se morali umakniti novim, modernejšim, produktivnejšim. Ze kmalu je vsklila misel na lasten razvoj ne samo izdelkov in oblik temveč tudi tehnologije in izdelave strojev. Zgled za to so bili poslovni partnerji iz tujine, ki so morali razvijati artikle in s tem v zvezi stroje in tehnologijo, kot so jih narekovala potrebe tržišča in konkurence, ustreznih proizvajalcev strojev pa ni bilo. Če smo hoteli te stroje in tehnologijo imeti, smo morali poleg stroja plačati tudi razvojne stroške. Zato ni čudno, da so se nekateri spraševali, ali ne bi bili sposobni kaj podrobnega izdelati doma z domačim znanjem in izkušnjami.

Sledila je ustrezna organiziranost. Razvojna služba, konstrukcijski oddelek in delavnice so postali temelj za uvajanje domačega znanja in tehnologije. V tem obdobju se je dejavnost delovne organizacije močno razmaknila. Veliko smo zgradili. Postavili smo nove proizvodne in skladiščne prostore.

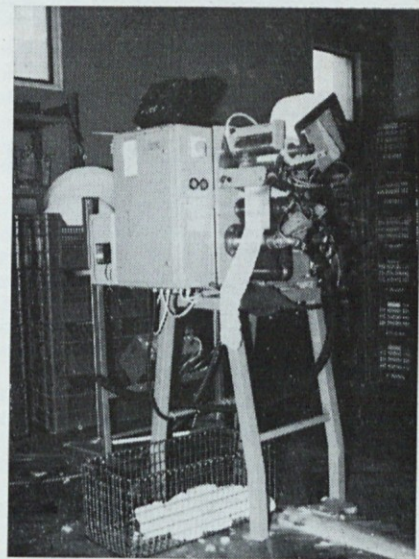
Ker za nakup strojev domačih

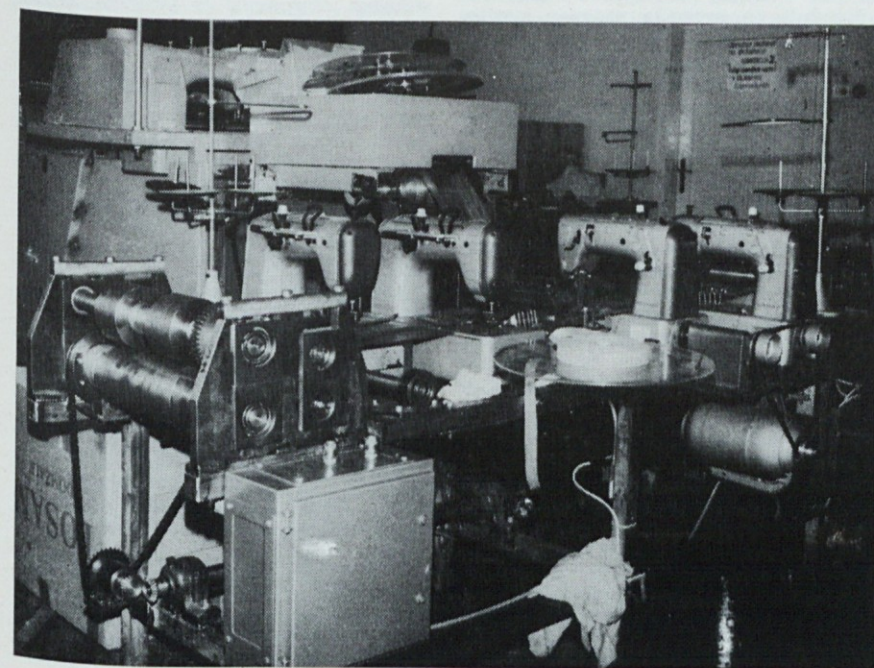
proizvajalcev ni bilo, smo jih kupovali v tujini. To je bilo še vedno ceneje kot kupovati znanje in izkušnje.

Vsaki nov stroj je bilo potrebno vključiti v naš proizvodni proces in rešiti probleme tehnologije ter ga prilagoditi na domače materiale. Premalo bi bilo, ko bi ostali pri tem. V konstrukcijskem oddelku so se poleg izboljšav na obstoječi strojni opremiti lotili še konstrukcije novih strojev. Tako v naši proizvodnji obratujejo poleg uvoženih strojev in strojev kupljenih na domačem tržišču, še stroji domače izdelave. Omenim naj še inovacijsko dejavnost, ki zavzema pomembno mesto v domačem industrijskem bazenu. Inventivnost ima v Tosami že tradicijo. Vsako leto zabeležimo preko deset novih predlogov, katerih kvaliteta raste.

Manj je predlogov za manjše izboljšave, naraščajo pa predlogi za spremembo tehnologije, izdelkov in za izdelavo strojev. Pretežno tudi avtorji sami v sodelovanju z ostalimi službami predlog tudi izpeljejo in ga evidentirajo šele ob realizaciji.

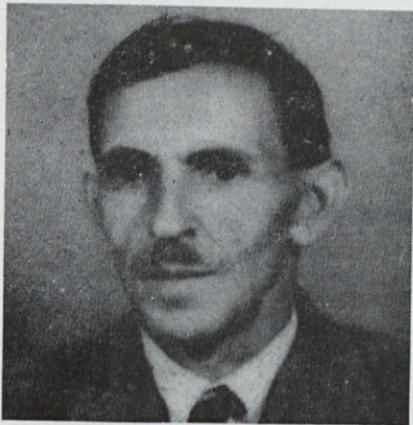
Na koncu še nekaj pomembnejših tehnoloških dosežkov, ki so plod domačega znanja: vatomat, novi Vir, stroji za zavijanje ovojev, stroj za izdelavo zdravniških mask, mlin za lesovino, silosi za drobljenje celuloze, zmanjšanje prahu v belilnici celuloze z vključitvijo ciklonov, krepiranje ovojev, zamenjava uvoženega aluplasta z domačim, predelava stroja za vatirance, predelave stroja Pratt, izpopolnitev pri trakotkalskih statvah, izpopolnitev tehnologije netkanega blaga.

UTRJEVANJE SAMOUPRAVNE MISLI

10. septembra, ko praznujemo 60-letnico naše delovne organizacije, je minilo že 33 let, odkar je prišlo upravljanje Tosame v delavske roke.

33 let je dolga doba, vendar se verjetno starejši delavci še spominjajo prvega predsednika delavskega sveta — Karla Juterška. Z njim je bil opravljen intervju v prvi številki glasila Tosama leta 1965, iz katerega povzemamo nekatere njegove izjave o izvolitvi prvega delavskega sveta. Tovariš Juteršek je povedal naslednje: »Predno je bil izvoljen delavski svet, je nekaj mesecev obstajal kolegij, v katerem je bil iz vsakega obrata en delavec. Jeseni 1950. leta pa je bil postavljen prvi delavski svet. Ob tej priložnosti je bila proslava vsega kolektiva, na katero je prišlo mnogo povablencev. Na tej proslavi je prvič nastopil tudi tovarniški tamburaški ansambel. Tov. Žen, sekretar okrajnega komiteja KP iz Kamnika pa mi je izročil ključke tovarne; bil jih je takšen šop, da sem jih komaj nosil. Potem smo se šalili, da sedaj brez mojega dovoljenja ne sme nihče v tovarno in da lahko vrnarju odgovemo.«

O tem, kako so se člani delavskega sveta znašli v novi vlogi, pa je odkrito priznal: »Splošnega gospodarskega znanja nismo imeli, miselnost pa je bila napredna. Vedno sem zahteval, da se vse, kar se na sejah razpravlja, prenese med ljudi. Oni, bili so tudi saboterji, ki so vztrajno trdili, da se stvar ne bo obnesla. Zdaj lahko sami vidijo, kako so se ušтели.«

Današnja samoupravna organiziranost v Tosami je seveda precej drugačna kot tista izpred 33 let. Največje spremembe so se pojavile v letu 1977, ko smo ustanovili dve temeljni organizaciji in delovno skupnost skupnih služb. Pri tej or-

ganiziranosti, ki obstaja še danes, se je precej povečalo število samoupravnih organov, saj mora imeti vsaka temeljna organizacija in delovna skupnost vsaj delavski svet in odbor delavske kontrole. Poleg tega zakon predpisuje tudi samoupravne organe na ravni delovne organizacije, tako da imamo sedaj v delovni organizaciji 4 delavske svete in 4 odbore delavske kontrole, poleg njih pa še neposredno voljeno disciplinsko komisijo. Če k temu prištejemo še vse izvršilne organe delavskih svetov (gospodarski odbor, odbor za splošne zadeve na ravni DO, komisija za delovna razmerja, poslovni odbor na ravni TOZD) ter delegacije za Zbor združenega dela in delegacije SIS, vidimo, da se je samoupravljanje precej približalo delavcem, kar se kaže predvsem v tem, da lažje in temeljiteje razpravljajo in odločajo o delu in poslovanju svoje temeljne organizacije oziroma delovne organizacije, obenem pa lažje uresničujejo svoje osebne, skupne družbene interese.

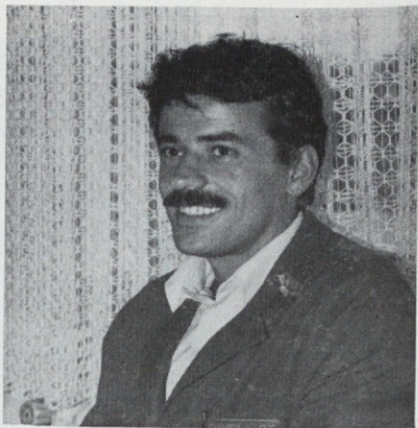
Seveda pa tudi težav pri odločanju, posebej sedaj, v stabilizacijskih prizadevanjih, ne manjka. O delu samoupravnih organov in težavah pri njihovem delu, smo se pogovarjali s sedanjim predsednikom skupnega delavskega sveta tovarišem Francem Arnušem. Mlad po letih, vendar izkušen družbenopolitični delavec, je realno in obenem kritično ocenil delo samoupravnih organov.

Na vprašanje, kako je s samoupravljanjem v Tosami, je tovariš Arnuš povedal: »Menim, da je samoupravljanje v naši delovni organizaciji razmeroma dobro razvito. To trditev utemeljujem predvsem s tem, da delegati večinoma prihajajo na seje in da razen v času intenzivnih dopustov nimamo težav s sklepčnostjo na sejah. V razprave o posamezni obravnavani problematiki se večina delegatov aktivno vključuje in prenaša mnenje svojih delegatskih baz. Seveda pa imajo velik del zaslug za tako stopnjo razvitosti tudi strokovne službe, ki delajo na področju samouprave in družbenopolitične organizacije, ki z izbiro najustrežnejših delavcev v organe samoupravljanja, prispevajo k boljšemu delu.«

Tudi v našem pogovoru ne moremo mimo stabilizacije, zato se je predsednik skupnega delavskega sveta precej kritično izrazil o možnosti vpliva samoupravnih organov pri reševanju oz. izboljšanju gospodarske situacije.

»Ko sem uvodoma hvalil razmeroma visoko stopnjo oz. razvitost samoupravljanja v naši delovni organizaciji, sem mislil predvsem na pripravljeno ljudi, da odločajo o vseh zadevah, ki spremljajo poslovanje naše organizacije združenega dela. Dejanska možnost vpliva samoupravnih odločitev pa je žal v tem obdobju stabilizacijskih prizadevanj veliko manjša. Včasih v šali povem, da v tovarnah delavci lahko samoupravljamo do vratarja, pa še

tisto ne vedno, če je vratar slabe volje. Da za primer podkrepim to resno šalo: mnogokrat smo člani delavskega sveta primorani sprejeti takoimeovani samoupravni sporazumi, s katerim včasih pokrivamo milijardne izgube dobaviteljev naših reprodukcijskih materialov. Ti izsiljevalski sporazumi nas izpostavljajo pred končno dejstvo, ki se glasi: »plačajte, ali pa ostanite brez materiala«, kar pa seveda nadalje pomeni tudi ostati brez dela. Če bi sešli zneske, ki smo jih sprejeli samo v tem mandatnem obdobju, bi ti zneski šli kar v lepe milijarde starih din. V veliki meri pa na zmanjšanje na ravni samoupravljanja vplivajo tudi administrativno sprejeti ukrepi republiških in zveznih organov. Delavci razumemo, da je potrebno vrniti dolgove, da je potrebno več in bolje delati, kar kažejo tudi naši poslovni rezultati, ne razumemo pa, da je za doseg stabilizacijskih ciljev potrebno z birokratskimi ukrepi kratiti tudi z ustavo zajamčene občanove pravice.«

Pri delu samoupravnih organov se večkrat pojavljajo težave oz. problemi. Prijetno pa smo bili presenečeni nad razmišljanjem predsednika skupnega delavskega sveta. »Pri delu SDS nimamo kakšnih posebnih težav. Strokovne službe, ki organizirajo sklic delavskega sveta, izdelujejo zapisnike in drugo dokumentacijo v zvezi z delom organov, vestno opravljajo svoje delo. Poročevalci na sejah praviloma pismeno predhodno dostavijo problematiko, tako da so na sejah samo potrebne dodatne kratke obrazložitve. Mislim, da delegati radi prihajajo na seje, ker sem z načinom vodenja sestankov dosegel, da so sestanki kratki, začnajo se točno ob določeni uri, končajo do konca delovnega časa, vse to pa ne vpliva na možnost razprave in pretehtanja odločanja.«

Naš razgovor pa je tovariš Arnuš zaključil z naslednjimi besedami: »Ob jubileju in 60-letnici obstoja Tosame, iskreno čestitamo vsem delegatom samoupravnih organov in delegacij in vsem delavcem, obenem pa želim, da bi vsi skupaj z vestnim in marljivim delom dosegali še boljše rezultate in tako sebi in našim družinam zagotovili še boljše življenjske pogoje.«

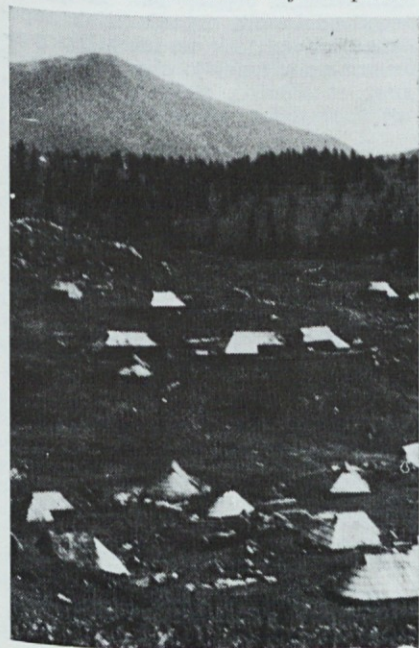
DRUŽBENI STANDARD: ODDIH IN PRE- HRANA MED DELOM

Naša DO vlaga v rekreacijske objekte precej denarnih sredstev z namenom, da bi se omogočilo čim večjemu številu zaposlenih dober in cenen oddih.

Začetki razvoja naših počitniških kapacitet segajo približno v leto 1957, ko smo v počitniškem naselju v **Izoli** dobili v uporabo od občinskega sindikata dve prijetni počitniški hišici. Sem hodijo letovat že kar stalni člani kolektiva, ki se tu prav prijetno počutijo. Pred nekaj leti je bilo nabavljenih precej gospodinjskih pripomočkov, ki so omogočili, da si vsak lahko pripravlja hrano sam.

V letu 1960 so se počitniške kapacitete povečale za štiri počitniške hišice v počitniškem domu Predilnice Litijske v **Novigradu**. Zaradi stalne potrebe po razširitvi objektov družbenega standarda smo v letu 1969 kupili še dve počitniški hišici, nekaj let kasneje pa še eno. Tako imamo sedaj v uporabi sedem počitniških hišic, od tega štiri male s štirimi ležišči in tri velike s šestimi ležišči.

Ker pa vsakemu ne ugaja morje in vroče morsko podnebje, smo se leta 1962 odločili, da postavimo planinsko kočjo tudi nekje v plani-

nah. Odločili smo se za **Veliko planino**, ki je dostopna večini od nas. Tega leta smo zgradili planinsko kočjo z imenom **Irena**, ki ima šest ležišč. Dve leti kasneje pa smo zgradili kočjo, ki smo ji dali ime **Zlatorog**. Ta kočja ima osem ležišč. Velika planina ima to prednost, da je lahko obiskovana celo leto. Dopusť na Veliki planini je manj udoben, ker moramo vso hrano prinesiti s seboj. Vendar kmalu pozabimo na vse težave, ko zagledamo čudovito panoramo pred seboj.

Zaradi vse večjih potreb po novih počitniških kapacitetah, je naš kolektiv v želji, da omogoči prijeten odmor vse večjemu številu dopustnikov leta 1975 kupil v **Vrsarju** štiri parcele. Na te parcele smo postavili štiri avtokamp prikolice, ki smo jih kupili pri IMV Novo mesto.

Ker so se prikolice ljudem zelo priljubile, smo leta 1978 dokupili še tri parcele in naročili štiri kamp prikolice. V letu 1981 pa smo kupili še tri parcele in tri avtokamp prikolice. Tako imamo v avtokampu Anita-Funtana skupno deset kamp prikolic, ki so zelo lične in bogato opremljene. Prikolicam smo dali prikupna imena morskih živali: **Zelva**, **Mroč**, **Tjuljen**, **Delfin**, **Meduza**, **Kit**, **Hobotnica**, **Sipa**, **Skat**, **Galab**.

Novi dve počitniški stanovanji, ki smo jih kupili leta 1976 v **Kranjski gori**, pomenita novo pridobitev **TOSAME** na področju rekreativnega počitnikovanja. Stanovanji sta izven mestnega vrveža. Za **Kranjsko goro** je veliko zanimanja, saj se lahko poslužujemo sprehodov čez vse leto. Razen tega imamo možnost kopanja v bližnjih hotelih, poleti pa tudi v jezeru. Še več zanimanja pa je pozimi, ko se ljubitelji snežnih poljan komaj zvrstijo.

Leta 1977 pa se nam je pokazala možnost za nakup novih stanovanjskih enot v takrat malo poznanim **Červarju**. Kupili smo dve stanovanjski enoti, leto kasneje pa še dve. Tri garsonjere imajo štiri ležišča, ena pa ima šest ležišč. Ta

stanovanja so udobnejša od ostalih morskih kapacitet, saj imajo urejeno kuhinjo in sanitarije. Naselje **Červar** je bilo našim prvim dopustnikom malo poznano, vendar pa se je v zadnjem času precej razvilo, tako da nudi prijeten počitek in oddih. Čisto morje in naravna plaža pa omogočata prijetno sončenje in kopanje.

Živimo v času stabilizacije, zato nam ni omogočeno kupovati novih počitniških objektov. Moramo se zavedati, da je vse to kar imamo

naše in da bomo v bodoče bolj pazili in sproti urejali nastale pomanjkljivosti. Le na ta način bomo v bodoče še lahko preživljali lepe dneve v gorskem in obmorskem svetu.

K družbenemu standardu delavcev naše delovne organizacije spada tudi družbena prehrana, ki je bila pred leti organizirana v obliki skromnih zmožnosti. Delavci so se prehranjevali s skromnimi obroki hrane v utesnjenih prostorih bivše menze (bife).

Tako kot ostalo področje družbenega standarda je tudi področje družbene prehrane v zadnjih nekaj letih bistveno spremenilo način organiziranja.

Korenita sprememba pri oskrbi delavcev s prehrano je nastala 1. 7. 1977. leta, ko je pričel obratovati nov obrat družbene prehrane.

V novih modernejših prostorih s primernimi kapacitetami, na novo razpoložljivimi delovnimi pripravami in napravami ter z ustrezno kadrovsko zasedbo se je pričelo obdobje priprave težko pričakovanih lastnih toplih obrokov, ki so jih nekoliko kasneje dopolnili tudi hladni obroki.

S takšnim načinom nujenja uslug družbene prehrane je postal nivo prehranjevanja delavcev v tistih družbenih normativih, ki so potrebni, da lahko to delo vrednotimo z zelo pomembnim dejstvom, to pa je, da se delavci v **DO Tosama** oskrbujejo s takoimenovano »zdravo prehrano«.

ŠPORTNA DEJAVNOST

V okviru konference osnovnih organizacij zveze sindikata TOSAMA, ki nudi s polno razumevanja vsa potrebna finančna sredstva, delujejo naslednje sekcije: nogometna, strelška, namiznotenška, šahovska, odbojarska in kegljaška sekcija.

Nogometna sekcija je ena najstarejših v naši delovni organizaciji. V začetku svojega obstoja je organizirala tekme s sosednjimi delovnimi organizacijami. Udeležila se je tudi občinskih prvenstev. Rezultati v začetku niso bili najbolj vspešni, vendar pa so naši nogometaši z vztrajnim delom in raznimi pomladitvami se uspeli prebiti v občinski vrh.

Tudi smučarska sekcija že dolgo razpreda korenine v naši delovni organizaciji. Člani sekcije se redno udeležujejo občinskih tekmovanj in republiških tekstiliad. Konkurenca v tem športu je na vseh nivojih zelo močna, saj nastopajo za druge delovne organizacije smučarji, ki so člani raznih smučarskih društev in je kvaliteta le teh precej boljša od naših, ki se s tem športom ukvarjajo čisto amatersko. Namizni tenis se je pričel razvijati v naši delovni organizaciji v začetku šestdesetih let. V začetku so naši tekmovalci organizirali samo tovarniška tekmovanja, kasneje pa so se udeleževali tudi občinskih tekmovanj. Kljub zelo močni konkurenci nam je uspelo v letošnjem letu osvojiti tretje mesto v občinskem prvenstvu.

Tudi strelška sekcija se je začela razvijati v začetku šestdesetih let. Uspehi so se v tej panogi pokazali zelo kmalu. Zelo hitro so se tekmovalci prebili v sam občinski vrh.

Šahovska sekcija deluje manj aktivno. Predvsem so organizirana vsakoletna tekmovanja delovnih organizacij, medtem ko se šahisti redko udeležujejo občinskih tekmovanj.

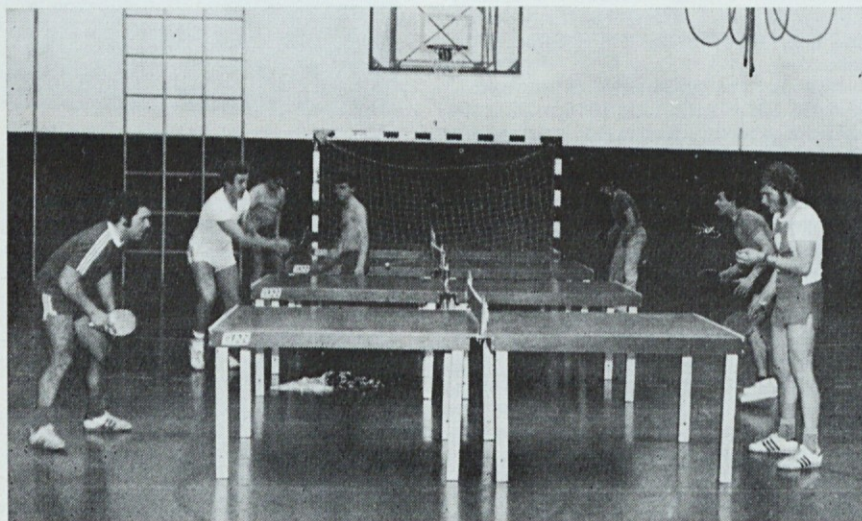
Odbojka je bila zelo igrana v naši delovni organizaciji že kmalu po vojni. Vendar pa je kasneje interes za ta šport upadel. Ponovno je bila ta sekcija organizirana v letošnjem letu.

Kegljaška sekcija je bila organizirana ob otvoritvi novega avtomatskega štiristeznega kegljišča v Domžalah v letu 1965. Rezultati te sekcije so bili v začetku precej slabi. Z vztrajnim in rednim delom skozi vse leto, pa so se pokazali tudi dobri rezultati. Že nekaj let gospodarita tako ženska kot moška ekipa na vseh občinskih tekmovanjih in zmagujeta. Tudi na republiških tekstiliadah je bilo doseženo že nekaj odličnih uvrstitev v ekipnem in posameznem tekmovanju. Naši kegljači in kegljačice sodijo v sam slovenski vrh kegljačev tekstilne industrije. Naj omenim, da je to tudi edina športna zvrst v naši delovni organizaciji, kjer tekmujejo tudi naše žene in dekleta.

Omenimo naj to, da je bilo v preteklem letu organizirano občinsko prvenstvo za skupnega zmagovalca v vseh navedenih športnih panogah. Naša delovna organizacija je zasedla odlično tretje mesto.

Iz omenjenega je razvidno, da je šport v naši delovni organizaciji za-

dovoljivo razvit. Nosilec športne aktivnosti pa je sindikat in njegovi funkcionarji, čeprav pa imajo v drugih delovnih organizacijah zaposlene delavce, ki se izključno profesionalno ukvarjajo s to dejavnostjo.

Uredniški odbor:

Majda Štepihar — korektor,
Marta Drčar, Marjan Poznič,
Sonja Rode, Silva Mežnar —
blagajnik, Ivanka Ogorevc,
Marjan Hafner, Stane Tomažič,
Friderik Anzi, dipl. ing.,
Vida Vodlan, Tone Stare —
fotograf, Marjana Lubinič,
dipl. iur. — glavni urednik.

Naklada: 1600 izvodov

Tisk: Papirkonfekcija Krško

POGOVOR Z UPOKOJENIMA DIREKTORJEMA

JOŽE POGAČNIK

V Tovarno sanitetnega materiala na Viru je prišel 15. januarja 1951. leta, ko je po demobilizaciji iz JLA dobil od Generalne direkcije za tekstilno industrijo LRS odlok za mesto tehničnega vodje v takratni »VATI«. Direktor podjetja je bil tedaj Drago Bingold. Po njegovem odhodu, v začetku leta 1954, je po sklepu delavskega sveta in Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana-okolica, prevzel mesto direktorja. Na tem mestu je bil do 30. junija 1963, ko je bil izvoljen za predsednika domžalske občine. To je bilo prvo obdobje njegove zaposlitve in dela v TOSAMI.

Z ozirom na obstoječi zastarel in dotrajan strojni park, tesne in neprimerne obratne prostore, nepopolnost in neurejenost tehnološkega procesa, zelo slabe delovne in varnostne pogoje, pa tudi zaradi nezadostnih kapacitet, so se samoupravni organi podjetja odločili, v letu 1955, za obširnejšo rekonstrukcijo tovarne.

Investicijski program, izdelan doma, je bil potrjen od IS LRS, 11. decembra 1956.

Povečana proizvodnja, nova tehnologija in poslovanje je zahtevalo večjo strokovnost kadra. Uvedli smo interno izobraževanje, štipendiranje in zaposlitve novih strokovnih sodelavcev.

Število delavcev je v letu 1962 naraslo na 500. Standard, predvsem stanovanjski, se je izboljševal. Številni delavci so z majhnimi posojili in trdim delom prišli do svojih domov. Zgrajen je bil 14 stanovanjski blok v Domžalah. Postavljenih je bilo tudi več objektov za počitniško rekreacijo, tako na Veliki planini, kot na morju.

Po mojem odhodu iz Tosame je direktorske posle prevzel tovariš

Bajec Slavko za njim pa tovariš Babnik Janez.

Drugo obdobje moje zaposlitve v Tosami je bilo od 16. septembra 1967, ko sem ponovno prevzel direktorske posle, pa do 26. 1. 1973, ko sem bil upokojen.

V tem času je bil v Tosami začetek opravljanja zunanje trgovinskih dejavnosti. Obdelava zunanega trga je dajala dobre rezultate v izvozu.

Uvozna dejavnost pa je bila tudi vse večja ob potrebah hitre rasti proizvodnje cigaretnih filtrov in drugih proizvodov na podlagi sklenjenih pogodb s firmo Mölnlycke in drugim.

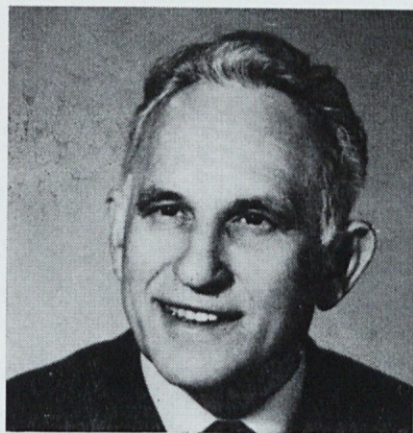
Izvedena je bila druga rekonstrukcija, ki je zajela modernizacijo pripravljalnice, tkalnic, mikalnice z izdelki Mimosept in Mölny plenice ter konfekcije, z uvedbo modernejših konfektionirnih strojev.

Opravljen je bil popoln prehod na skrajšani delovni čas, odpravljeno pa tudi delo v treh izmenah, vendar ne povsem.

Povprečno število zaposlenih je že preseгло št. 700, celotni doh. pa se je dvignil nad 113 milijonov dinarjev. Leto 1972 je bilo pomembno glede kvalitativnih samoupravnih sprememb. Zaživela je prva oblika neposrednega samoupravljanja s šestimi zbori delovnih ljudi. Družbeno ekonomsko ter organizacijsko življenje podjetja je bilo v tem letu precej razgibano. Tosama je postala veliko podjetje in to je zahtevalo iskanja poti k sodobni organizaciji tovarne v bodoči obliki združenega dela, v skladu z osnutkom Ustave in ustavnimi zakoni.

»Prijetno je bilo delati v Tosami,« pravi tovariš POGAČNIK. »Spominjam se lepih in uspešnih stvari, spominjam se pridnih, prijaznih in nasmejanih ljudi. Slabe stvari je pozabiti, življenje v poklju pa, kolikor zdravje dopušča, krepiti z rekreacijo in delom.

SLAVKO BAJEC

S štirinajstimi leti je prišel v Domžale, kot najstarejši sin napredne družine iz Mirne na Dolenjskem in se izučil pekarske obrti.

Tu ga je zatekla vojnina in odhod v partizane.

Po končani vojni je ostal v JLA,

kjer je končal gimnazijo in ekonomsko srednjo šolo, po prihodu iz armije pa še višjo ekonomsko komercialno šolo.

V TOSAMI, takratni VATI ga srečamo 5. junija 1953, in je ostal zvest do upokojitve, septembra meseca 1980. leta.

»Moji vstisi ob prihodu v Tosamo so bili zelo prijetni. Pri delavcih sem občutil veliko zagnanost do dela, pridnost, medsebojno spoštovanje in veliko prizadevanje za nadaljnji razvoj tovarne.

Kljub skromnim osebnim dohodkom, nizkemu življenjskemu standardu (brez urejene malice, 6-dnevni delovnik, nadure ob nedeljah in tudi neplačane, na delo so hodili daleč peš ali se vozili s kolesi, krajši dopusti, počitniških domov v planini ali ob morju ni bilo) je bila delovna disciplina na zelo visoki ravni.

Tudi pogoji dela so bili izredno težki. Spominimo se takratne belilnice, ko smo poleti sušili vato na soncu, konfekcije, kjer je bilo delo v celoti ročno, le tkalnica ovojev je bila, za takratne razmere, tehnološko bolj urejena, lastne proizvodnje gaze nismo imeli.

Kljub temu pa je bila kvaliteta gotovih izdelkov izredno dobra.

Za TOSAMO so pomembna tri obdobja razvoja in sicer:

- prva rekonstrukcija leta 1959
- drugi rekonstrukcija leta 1970
- tretja rekonstrukcija leta 1978

Težko se je odločiti, katera stopnja razvoja je bila pomembnejša za Tosamo, kajti vsaka je imela svoj program, takratnega tehnološkega razvoja doma in v svetu in lastnih finančnih sposobnosti.

Vsaka nova rekonstrukcija je sledila nadaljnjemu razvoju že doseženih rezultatov, z ozirom na tehnično-tehnološki razvoj doma in v svetu in tekmovanje za ugled Tosame na domačem in pozneje, tudi na tujem trgu.

Menim pa, da je bila za TOSAMO največja prelomnica in pogoj za nadaljnji razvoj, prva rekonstrukcija, ki je bila izvršena leta 1959.

To je bila čvrsta osnova v nadaljnjem razvoju Tosame, to je bil prehod iz zastarele, v novo tehnologijo, v boljše delovne pogoje.

Imeli smo občutek, da imamo zares tovarno. Delavci smo takrat s solzami v očeh in z velikim ponosom spremljali otvoritev prve rekonstrukcije. Čestitali smo si in se veselili. Tako je bilo vzdušje delavcev takrat in tako sem ga tudi jaz občutil.

Na kraju bi poudaril tudi to, da je bil razvoj TOSAME vse skozi pravilno programiran in usmerjen, kar nam potrjuje današnje težko gospodarsko stanje pri nas in v svetu, da ga delavci TOSAME uspešno premagujejo, vključujejo v mednarodno delitev dela, dvigajo produktivnost in uspešno poslujejo. Vse to smo dosegli z lastnim prizadevanjem, z večino lastnimi finančnimi sredstvi, manjšim delom bančnih kreditov in brez tujih treditov.

30 LET ZVESTOBE

30 let delovne dobe je kar lep jubilej, zlasti, če vsa ta leta preživiš v eni delovni organizaciji. Letos imamo kar štiri zveste duše, ki so med letošnjimi 30-letniki preživeli ves svoj delovni čas v Tosami. Tri od njih sem uspela nagovoriti za kratek razgovor.

Moja prva sogovornica ŠARC SILVA je povedala, da je prišla v Tosamo 20. avgusta 1953. leta. Delati je pričela v tkalnici ovojev kot pakirka. Vendar je v tem oddelku delala le tri mesece. Tu je bilo nočno delo, Silva pa še ni imela 18 let, kar je bilo pogoj, da si lahko delal tudi ponoči. Zato se je Silva za 20 let »preselila« v konfekcijo. Tudi tam je pakirala razne izdelke. Potem je šla nazaj v tkalnico ovojev, kjer dela še danes. Pakira krep ovoje in to ročno. Čeprav je dalj časa delala v konfekciji, ji delo v tkalnici ovojev bolj ugaja, le odnosi s sodelavci so bili v konfekciji veliko boljše. »Veliko bolj se razumem z mlajšimi sodelavkami«, pravi Silva. »Med starejšimi je veliko več nevoščljivosti.« Z izboljšanjem tehnologije skozi vsa ta leta so se slabšali odnosi med delavci. To pa pravi Silva, da ni v redu, kajti težko je delati v takem okolju.

»Pogoji dela v tkalnici ovojev niso dobri, ker je nenehen ropot, kar pa mene niti ne moti. Bolj me moti umetna svetloba in prepih. Poleti je tukaj vroče, pozimi pa mrzlo kljub klimatskim napravam.« Zaradi tega bi Silva rada šla nazaj v konfekcijo, vendar se kar ne more zares odločiti. Pravi tudi, da je delovno mesto pakirke v tkalnici ovojev v primerjavi z enakim delovnim mestom v konfekciji premo plačano glede na pogoje dela.

V prostem času Silva rada veze

in ureja stanovanje ki si ga je, kot pravi, s težavo priborila. Poseben konjiček ji je pešačenje. Oba z možem rada »trimčkata« in se velikokrat podata na daljše ture. Začela sta tudi hoditi po »poti spominov« in pravi, da jo bosta tudi opravila.

23. julija letos je bilo 30 let, kar je MAJDA BOLHAR prvič prišla na delo v takratno Vato in sicer v oddelk konfekcije. Opravljala je različna dela: od pakiranja, vlaganja, rezanja gaze in drugo. Potem je kakih deset let delala v tiskarni. Tam pa je bilo delo tudi ponoči. Ko se je Majda poročila in si ustvarila družino, je morala prekiniti z nočnim delom. Z možem sta se menjavala, da so imeli otroci preskrbljeno varstvo. Tako je zopet menjala delovno mesto in pristala v konfekciji, kjer dela še sedaj kot kontrolorka pri Microporu. Seveda ob sedanjem pomanjkanju materiala še vedno prime za kako drugo delo.

»V teh tridesetih letih se je veliko spremenilo« pravi Majda. Včasih sem se na delo vozila s kolesom iz Krašnje po makadamski cesti. Danes je to za vse lažje. Ljudje se vozijo na delo z avtobusi, z osebniimi avtomobili, prej pa tega ni bilo. Vendar je bila tudi disciplina prej veliko boljše. Ne rečem za vse, toda veliko, zlasti mlajših delavcev, nima pravega odnosa do dela. S sodelavci se dobro razumem in nisem imela glede tega nikoli težav. Več pa je bilo včasih zaupanja in medsebojne pomoči. Verjetno je za to kriv sedanji tempo življenja.«

Takega posebnega konjička Majda nima, rada pa plete in dela gobeline. Pravi, da za kaj drugega včasih tudi časa ni bilo, kajti veliko sta imela z možem dela pri gradnji hiše, potem z otroci. Svoj prosti čas izpolnjuje z delom na vrtu in okrog hiše, tako da ji nikoli ni dolgčas. Glede sedanjega delovnega časa pa pravi, da bi bilo bolje pričeti eno uro prej, ker bi potem za popoldanska opravila doma ostalo več časa.

30-letni delovni jubilej v Tosami slavi letos tudi IVANKA MILIČ, ki je bila predstavljena v »Tosami« že ob svojem življenjskem jubileju 50-letnici.

V Tosami se je zaposlila s petnajstimi leti in opravljala različna dela. Delala je v pripravljalnici, belilnici in konfekciji. Najraje je delala v pripravljalnici na snovalnem stroju. Veliko je bilo menjavanja različno normiranega dela in to je bilo včasih precej naporno. Sedaj je glede tega veliko boljše.

Ivanka je morala za 5 let prekiniti delo v tovarni, ker je prišla vmes družina in otroci so potrebovali mamo. Tedaj ni bilo vrtcev kot so sedaj in edini vrtec v Domžalah je bil zaseden. Prednost so imeli otroci mater samohranilk.

Po petih letih prekinitev se je Ivanka ponovno zaposlila v Tosami in dela sedaj pri pakiranju Bebi hlačk. S sodelavkami se dobro razume. Delo ji je všeč, le discipline je premalo. Preveč je tudi režijskih delavcev. S strožjo disciplino in z boljšim odnosom do dela bi lahko veliko več ustvarili.

Tudi doma se Ivanka ne dolgočasi, saj ima dosti dela v hiši in na vrtu. Prosti čas ji izpolnjujejo tudi vnučki, ki jo redno obiskujejo. Rada bere in kdaj pa kdaj gresta z možem tudi na trim.

Tako so povedale o svojem delu in prostem času naše tri jubilatke. Ob tej priliki jim želimo še veliko zdravja, zadovoljstva na delovnem mestu in veselja v krogu domačih.

V slavnostni številki so s prispevki sodelovali:

Friderik Anzi, Franc Anžin, Janez Babnik, Vladka Berlec, Marjan Hafner, Edvard Peternel, Marjana Repac, Janez Rozman, Franc Rožič, Tone Stare - fotograf, Majda Štempihar in Marjan Strukelj.